

BİBLİYOGRAFYA ve KÜTÜPHANECİLİK

Nejdet SANÇAR

Türk dünyasında kütüphanenin tarihi hayli eskidir. Atalarımız, yalnız kılıç, kol ve zekâ gücüne dayanan büyük devletler kurmakla kalmamışlar; bilgi, edebiyat ve sanat konularında da söz sahibi insanlar bulduklarını ortaya koydukları eserlerle isbat etmişlerdir. Onlardan bize miras kalan kütüphaneler bunun delillerinden birisidir.

Kütüphane, bizim için eski bir konu olmakla beraber, bugün bir bilim dalı haline gelmiş bulunan kütüphanecilikte yeni olduğumuz da nuhakkaktır. Bu bakımdan, bugünkü kütüphaneciliğimizin eksikleri az eğildir. Bunlar arasında ilk hatırlanacaklardan birisinin bibliyografya oksanlığı olduğunu söylemek mümkündür. Araştırmacıların kütüphanelere kitaptan önce inceleyeceği konu hakkında bibliyografya araması gayet tabiidir. Ciddî çalışmalarda ve ilmi araştırmalarda bibliyografyanın ne kadar lâzım olduğu malumdur. Gerek ciddi araştırmalarda bibliyografyanın ne kadar lâzım olduğu malumdur. Gerek ciddi araştırma yapanlar ve gerekse şöyle böyle incelemede bulunanlar, bibliyografya ihtiyaçlarının cevabını elbette ki en çok kütüphanelerde aramaktadırlar. Fakat bulabildikleri karşılık, ihtiyacın belki de binde biridir!

Son yıllarda edebiyat ve fikir tarihimizin belli başlı kimseleriyle ilgili konular üzerinde-yıldönümleri veya ölümler gibi sebeplerle-bir hayli bibliyografya yayınlanmış bulunuyor. Fakat yayınlanmış bibliyografyalar, yayınlanması gerekenler yanında devde kulak bile değildir.

Meselâ Tanzimat çağının edebiyat ve fikir adamlarını düşünelim. Onlardan bir ikisi hakkında hazırlanmış bir iki eksik bibliyografyadan başka elimizde ne var? *Abdülhak Hâmid*'in eski dergi ve gazetelerin sayfalarında kalmış manzumelerinin veya mektuplarının ve hakkında yazılmış yazıların neler ve ne mikdar olduğunu bilebiliyor muyuz? *Ahmed Mithat*'ın yazıları bir tarafa-kaç tane kitabı bulunduğunu ve bunun varsa! -çeşitli basımlarını vesaireyi gösteren hangi bibliyografyalar var? *Hüseyin Rahmi Gürpınar*'ın veya *Halid Ziya Uşaklıgil*'in kitaplarının dışındaki yazılarının neler olduğunu öğrenmek istiyecek kimse nasıl bir liste sunulabilir? *Peyami Safa* hakkında inceleme yapmayı isteyen araştırmacıların baş vuracakları kaynaklar var mıdır?

Tanınmış fikir ve sanat adamları hakkındaki bu boşluk, çeşitli konular için de, hattâ daha derin şekilde, vardır. Meselâ Tanzimattan sonraki fikir cereyanları ve bunların birbirleriyle mücadeleleri hakkında incelemeler yapmak istiyebileceklerin baş vurabilecekleri bir bibliyografya-mız var mıdır?

İşte bu bibliyografya noksanlığıdır ki, hem ciddi araştırmalar ve incelemeler yapanlar için büyük güçlükler yaratmakta, hem de hazırlanan eserlerin eksikliklerle dolu olması sonucunu vermektedir.

Bibliyografya çalışmaları, bugünkü gibi, birtakım kimselerin şahs teşebbüsleri halinde kalmaya devam ettikçe, bu alandaki büyük boşluğu yakın bir gelecekte kapanabileceğini ummak boş bir hayal olur. Bu boşluğun imkân nisbetinde kısa bir zaman içinde kapatılması, ancak çalışmaların bir sistem ve programa bağlanmasıyla mümkün olabilir. Böyle bir sistem ve programı ise, bu işe sahip çıkacak bir makam veya teşekkül gerçekleştirebilir.

Bibliyografya işine sahip çıkması en uygun düşecek resmî makam Millî Eğitim Bakanlığı olsa gerektir. Resmî olmayan teşekküllerin emirliğini de kütüphanecilik teşekkülleri olabilir.

Bibliyografya meselesi resmî bir makam veya bir meslek teşekkülü tarafından ele alındığı takdirde, bu işin gerçekleşme yoluna girmesi hiç de güç olmaz. Önce bu işten anlıyan kimselerden meydana gelecek bir heyete, ehemmiyet derecelerine göre konular tesbit ettirilir ve sonra konular, bibliyografya hazırlayabilecek kudretteki uzmanlara havale edilir. Bu gibi hareketlerde teşvikin rolü malumdur. Hazırlıyacakları bibliyografyaların yayınlanacağını ve bunun sağlayacağı büyük faydayı bilen kimselerin, kendilerinden istenecek çalışmayı istekle ve süratle yapacakları şüphesizdir.

Bibliyografya hazırlamak, elbette ki, pek zor ve çetin bir iş sayılmaz. Ancak, bu işi her önüne gelenin yapabileceği kadar basit saymamak da lâzımdır. Bibliyografya, daha çok uzun zaman isteyen bir sabırlı iş olmakla beraber, bir çok konularda belirli derecede bir kültür ve seviyeye ihtiyaç göstereceği de muhakkaktır.

Bu iş bir sistem ve programa bağlanabildiği takdirde, bibliyografya çalışmalarını yürütecek olan resmî makam veya meslek teşekkülü, kütüphanelerimizdeki uzmanlardan da geniş çapta faydalanabilirler.

Son yıllar içinde bibliyografya hazırlayan ve yayınlayanlar arasında da kütüphanecilerin sayılarının hiç de az olmadığı görülüyor. Bunun sebebi, bir yandan konunun kütüphanecilikle ilgisi, diğer taraftan da bi-

iyografyaların hazırlanması için gerekli kaynakların kütüphanelerde bulunmasıdır. Eğer bibliyografya çalışmaları programa bağlı bir mesele şeklinde ele alınabilir ise, bu işi yapabilecek kütüphaneci uzmanların bir kısmını tamamen bu vazife ile görevlendirmek bile uygun düşebilir. Bu alanda ileri sayılan ülkelerin kütüphanelerinde çalışarak uzman olmuş ve kültür seviyeleriyle de bibliyografya işleri başarı ile yapabilecek kadretteki kimselerden bu yolda faydalanmak elbetteki isabetinde şüphesiz edilmeyecek bir hareket olur.

Bu iş için en uygun makam görülen Millî Eğitim Bakanlığı Kütüphaneler Umum Müdürlüğünün böyle bir harekete önyak olup onu evk ve idare etmesinde belki resmî birtakım engeller veya zorluklar olunabilir. Fakat meslek teşekkülleri için böyle bir engel ve zorluk ahis konusu olmasa gerektir.

Ohalde, bu meselenin halli yolunda ilk adımı atmak, ençok, Türk kütüphaneciliğine hizmet gayesiyle kurulmuş meslek teşekküllerine düşmektedir. Böyle bir teşekkülün öncülüğü ile ilk adım atılıp da birkaç il içinde ciddi eserler ortaya konulduğu takdirde, artık bunun arkası gelir. Bunun için de, öyle sanıyorum ki, ilk önce bir şeye, bibliyografya eserleri hazırlamanın ve yayınlamanın önemine inanmak lâzımdır!

Nejdet SANÇAR